

כתבתי את הסיפור "דידי ואני" מתוך אהבה ישנה ועמוקה לארץ ישראל ולנופיה, ובמילה "נופים" אני כוללת גם את הנופים החברתיים וההיסטוריים שהם מוחשיים לא פחות מהנופים הפיזיים.

ארץ ישראל של ילדותי הייתה קטנה וענייה בהרבה מארץ ישראל של היום, אבל היא נשאה בתוכה את דמותה של ארץ ישראל של היום כמו שעובר נושא בתוכו את הגנים שיעצבו את דמותו לאורך כל חייו.

רבים מלווים את ההתבוננות בעבר הישראלי בסוג של געגוע המערפל את התמונה וצובע אותה בוורוד. בסיפור "דידי ואני", המבוסס לא במעט על ילדותי שלי ועל סיפורי ילדות נוספים של חברים וחברות מאותה תקופה, ביקשתי להימנע מהוורוד הזה הנקרא "נוסטלגיה" ולתאר את ההווה הראשונית ההיא תוך נאמנות רבה ככל שיכולתי לעובדות. בארץ ישראל ההיא, כמו בארץ ישראל של ימינו, הסתמנו הרבה קווים של אפור, שלימים הלכו והתכהו. היו בה פערים חברתיים והיה עוני והייתה אפליה קשה כלפי העולים החדשים, ביחוד כלפי יוצאי ארצות האסלאם.

בארץ ישראל ההיא, כמו בארץ ישראל של ימינו, היחס לשואה ולפליטי השואה היה אמביוולנטי. פליטי השואה כונו אז בכינוי האכזרי "סבונים", ושרר אז חוסר הבנה מוחלט כלפי יהודים "שהלכו כצאן לטבח". היחס הזה אמנם השתנה במעט, אבל ביסודו של דבר החברה הישראלית עדיין לא הפגימה לעומק את מה שנקרא "לקחי השואה".

בארץ ישראל ההיא, כמו בארץ ישראל של ימינו, בתי הספר התקשו לתת מענה לצרכים של ילדים עולים ושל ילדים ממשפחות עניות. ילדים נשרו מהלימודים מפני שהיו צריכים לעזור בפרנסת משפחותיהם, ורבים לא היה להם כסף לממן את הפעילויות המנחמות של בתי הספר כגון טיולים ומסיבות. בארץ ישראל ההיא, כמו בארץ ישראל של היום, הפער בין דתיים לחילונים נראה בלתי ניתן לגישור, אבל בפועל צמחו הרבה שותפויות והיו הרבה גילויים של ידידות ואהבה בין דתיים לחילוניים.

---

* הרצאתה של יעל פישביין ניתנה בכנס לספרות ילדים שהתקיים בחנוכה התשס"ה בירושלים.

אידיאליזציה של התקופה ההיא אינה תורמת הרבה, לדעתי, להעשרת הערכים האנושיים הבסיסיים בקרב ילדים ובני הנוער. אני חושבת שדווקא הארת נקודות הדמיון היא שעשויה לעורר ולהביא לליבון אמיתי של הערכים.

קו הדמיון העיקרי בין אז לעתה, שהוא גם עיקרו של הסיפור "דידי ואני", הוא קיומו של הערך האנושי הקיים בכל הזמנים ובלעדיו החברה האנושית אינה יכולה להתקיים - ערך החברות. חברות, כמו אהבה, היא צורך עמוק שקיים בכלנו. היא החוט המהדק בני אדם זה לזה, המקרב ילדים כמו מבוגרים השונים זה מזה בתכלית מבחינת מוצאם, תרבותם, מגוריהם, דעותיהם או הכנסותיהם והופך אותם לאנשים אחים, שערבים זה לזה.

בתי הספר של ילדותי, כמו בתי הספר של היום, מפגשים בין ילדים ומזמנים אפשרות לטוויית החוט המופלא הזה של חברות המחבר בין בני אדם. ילדים מבלים בבתי הספר, היום כמו פעם, חלק נכבד משעות הערות שלהם, וזה גם כוחם. בבתי הספר ילדים צריכים להכיר את השונים מהם וללמוד לחיות אתם, וזו ההכנה הטובה ביותר לחייהם כמבוגרים.

גיבורת הסיפור שלי, דידי, היא ילדה למשפחה ענייה, מזרחית, שהתייתמה מאביה והמנסה להתמודד בכל כוחה עם היתמות ועם העוני. למזלה נקרת על דרכה המספרת, דליה, ילדה בעלת רקע שונה לחלוטין משלה, המאפשרת לה לטעום סוג אחר של חיים, של משפחתיות ושל יחסים. החברות בין השתיים מנצחת את הפערים, והיא הופכת להיות נכס רב ערך לשתיהן, המלווה אותן עד הבגרות. הידידות המתוארת בסיפור משקפת את אמונתי בידידות, בחברות ובאהבה. הערכים הללו אינם תלויים לא במקום ולא בזמן. הם נצחיים והם תמצית הטוב שיש בנו. אינני יכולה לתאר לעצמי את חיי בלעדיהם.

אני מקווה שהסיפור יתרום לטיפוח ולהוקרה של הטוב הזה שצמח בנופים המיוחדים של ארץ ישראל על גופיה ההיסטוריים, החברתיים והפיזיים.